

Rondetafelgesprek brandveiligheid van woningen van ouderen

Position paper KBO

Inleiding

Ouderen wonen steeds vaker tot op hoge leeftijd zelfstandig thuis. De overheid verwacht daarbij dat zij zelfredzaam zijn en minder steunen op professionele zorg en ondersteuning. Niet alleen op het gebied van zorg, maar ook op het gebied van veiligheid. Zo gaf de minister van Veiligheid en Justitie in reactie op recente Kamervragen van het lid Kooiman (SP) aan dat een thuiswonende oudere in eerste instantie zelf verantwoordelijk is voor een (brand)veilige thuissituatie, en dat zelfredzaamheid onverminderd van belang is.¹

Ook de KBO vindt het belangrijk dat ouderen en hun naasten proberen te voorkomen dat er brand uitbreekt. Wij zetten ons daar via hierop gerichte voorlichtingsprojecten ook voor in. Ouderen kunnen het echter niet alleen. Ook de overheid zal haar verantwoordelijkheid moeten nemen. Voor deze kwetsbare groep is zelfredzaamheid, getuige ook de recente branden waarbij meerdere ouderen om het leven zijn gekomen, namelijk niet zo vanzelfsprekend of zelfs onmogelijk. Met het klimmen der jaren ontstaan immers vaak fysieke en mentale beperkingen. Die beperkingen vormen de belangrijkste obstakels voor een veilig zelfstandig leven. De KBO, de grootste ouderenorganisatie van Nederland, heeft daarom in de afgelopen periode regelmatig aan de bel getrokken over de brandveiligheid van woningen van ouderen. Dat doen we ook in dit position paper. Tevens dragen we een aantal oplossingen aan die ons inziens sterk kunnen bijdragen aan het verbeteren van de brandveiligheid van woningen van ouderen. Het voorkomen van brand en de zeer ernstige gevolgen daarvan zijn daarbij ons uitgangspunt.

1. Scherp brandveiligheidseisen voor seniorencomplexen aan

Voor ziekenhuizen en verzorgingshuizen gelden stevige brandveiligheidseisen. Voor complexen waarin zelfstandige senioren wonen zijn deze een stuk minder streng. Juist dit aantal complexen groeit, omdat verzorgingshuizen hun deuren sluiten en worden omgevormd tot (service)appartementen voor senioren.

De KBO wil daarom dat de brandveiligheidseisen voor dit type woningen worden aangescherpt. Voor deze seniorencomplexen zouden dezelfde brandvoorschriften gesteld moeten worden als voor ziekenhuizen en verzorgingshuizen. Deze instellingen maken bijvoorbeeld meer gebruik van brandwerende materialen en van sprinklerinstallaties. Met extra maatregelen heeft de minder mobiele oudere net zo veel kans om te ontsnappen aan een brand als een jong, vitaal persoon. Voor alle typen woon- en zorgcomplexen geldt natuurlijk dat handhaving van de gestelde

¹ Aangangsel van de Handelingen, vergaderjaar 2015-2016, nr. 2016D07187

brandveiligheidseisen van groot belang is. In punt twee van dit position paper komen wij hierop terug.

2. Toezicht door gemeenten

Uit een steekproef van de provincie Noord-Brabant, gericht op brandveiligheid van zorginstellingen, bleek dat bij bijna alle bezochte zorginstellingen sprake is van onjuiste brandcompartimentering. Dit leidt tot een verhoogd risico op letsel bij brand. De provincie gaf in haar onderzoek aan dat gemeenten weliswaar voldoende toezien op brandveiligheid bij nieuwbouw, maar onvoldoende op bouwkundige aanpassingen in bestaande bouw.²

Dit baart de KBO veel zorgen. Immers, als de bouwkundige staat van een gebouw dusdanig onveilig is, maken ouderen (ondanks maatregelen die zij zelf nemen) amper kans om te ontsnappen aan brand. Wij pleiten daarom voor een landelijk onderzoek naar de brandveiligheid van bestaande bouw en meer toezicht door gemeenten.

3. Stel strenge eisen aan type rookmelders en stimuleer het gebruik van koppelbare rookmelders

Naarmate we ouder worden, gaat ons gehoor achteruit. Op basis van een onderzoek onder een representatieve groep van volwassenen van 60 jaar en ouder wordt het aantal slechthorenden van 60 jaar of ouder in Nederland geschat op ruim 1,2 miljoen mensen. Overdag draagt een deel van hen een hoortoestel, maar 's nachts doen zij dat vaak uit. Daarom zijn zij vaak niet in staat het alarmsignaal van een rookmelder te horen. Slechthorende ouderen, maar ook jonge kinderen, diepe slapers en mensen onder invloed, worden bij de gangbare frequentie van rookmelders bovendien lang niet allemaal wakker. Uit de proeven blijkt dat dit tegengegaan kan worden door een geluid met een lagere frequentie te gebruiken.³

Ook het gebruik van koppelbare rookmelders (ook wel duo-rookmelders genoemd) kan helpen. Wanneer één van de rookmelders die is geïnstalleerd rook detecteert, gaat de rookmelder die aan deze rookmelder gekoppeld is, ook af. Zo kunnen bijvoorbeeld burens gealarmeerd worden wanneer de rookmelder bij een oudere thuis afgaat.

De KBO pleit er daarom voor het in wooncomplexen en verzorgings- en verpleeghuizen verplicht te stellen dat er gebruik wordt gemaakt van rookmelders waarvan het alarmsignaal ook door senioren waargenomen kan worden. Daarnaast zouden wij graag zien dat de bij brandveiligheid betrokken instanties zoals gemeenten het gebruik van koppelbare rookmelders stimuleren.

4. Stop verdere kortingen op zorg en ondersteuning thuis

Zoals wij in de inleiding van dit position paper al aangaven, wonen steeds meer ouderen tot op hoge leeftijd zelfstandig thuis. Waar zij in het verleden vaak verhuisden naar een verzorgings- of verpleeghuis wanneer zij extra zorg nodig hadden, blijven zij nu in hun eigen woning wonen. Veel ouderen vinden dat prettig, maar het brengt ook risico's met zich mee. Zo meldden brandwondencentra in september 2015 dat zij een sterke toename van het aantal ouderen met

² <https://www.brabant.nl/actueel/nieuws/2016/januari/toezicht-brandveiligheid-zorginstellingen.aspx>

³ <http://www.ifv.nl/adviesennovatie/Documents/20150827-BA-Gebrand%20op%20inzicht.pdf>

ernstige brandwonden signaleren.⁴ Ook stijgt het aantal ouderen dat zich op de spoedeisende hulp meldt. Een kwart van de ziekenhuizen geeft aan dat dit niet slechts te maken heeft met vergrijzing, maar ook met overheidsbeleid. Een specialist acute geneeskunde van het VU Medisch Centrum gaf zelfs aan dat de spoedpost tegenwoordig steeds meer lijkt op een afdeling ouderengeneeskunde.⁵ Ondertussen geven steeds meer ouderen geven aan dat zij zich in de steek gelaten voelen en bang zijn.⁶ Dat geldt des te meer als zij door bezuinigingen nog maar beperkt of helemaal geen zorg meer ontvangen. Zij vragen zich, ook door het wegvallen van die ondersteuning die zo belangrijk is voor het zelfstandig kunnen blijven wonen, af of het nog wel mogelijk is om langer thuis te wonen. De KBO is van mening dat wanneer wij er als samenleving voor willen zorgen dat ouderen langer thuis kunnen wonen, we er ook voor moeten zorgen dat zorg en ondersteuning thuis goed geregeld zijn. Dat komt niet alleen het fysieke en mentale welzijn van ouderen ten goede, maar is ook cruciaal voor hun veiligheid. We willen u, als woordvoerder Wonen, daarom vragen er binnen uw fractie op toe te zien dat er niet verder gekort wordt op zorg en ondersteuning thuis.

5. Blijf investeren in preventie en voorlichting

We sluiten dit position paper graag af met een positieve noot. In samenwerking met het ministerie van Veiligheid en Justitie werkt de KBO al langere tijd aan het verbeteren van de veiligheid bij ouderen thuis. Dat doen we onder meer via ons project Veilig Thuis. We helpen ouderen op praktische en laagdrempelige wijze met het brandveiliger maken van hun woning door hen voor te lichten via brochures en door checklists te verspreiden via ons magazine Nestor, waarmee we 360.000 ouderen bereiken. Binnen onze vereniging kunnen we daarnaast rekenen op de inzet van vele vrijwillige ouderenadviseurs. Dat zijn speciaal hiervoor opgeleide senioren die andere senioren helpen bij vragen rondom veiligheid, zorg en wonen. Zij zijn in heel Nederland actief. Zij merken dagelijks dat veel ouderen zich nog onvoldoende bewust zijn van de gevaren die alledaagse activiteiten zoals koken met zich mee kunnen brengen en wijzen hen bijvoorbeeld op het nut van een kookwekker.

De KBO is blij dat het ministerie wil blijven investeren in dit project, zodat ook in 2016 weer veel ouderen geholpen kunnen worden bij het brandveiliger maken van hun woning. Met het oog op het groeiende aantal ouderen willen wij, nadrukkelijk ook in samenwerking met andere organisaties, blijven investeren in deze belangrijke vorm van preventie en ons netwerk verder uitbreiden. De KBO wil u - en de woordvoerders Veiligheid en Justitie in uw fractie – daarom vragen ook in de komende jaren binnen de Rijksbegroting ruimte te blijven maken voor voorlichting en preventie op het gebied van brand en veilig wonen in het algemeen.

⁴ <http://nos.nl/artikel/2060361-meer-ouderen-met-ernstige-brandwonden.html>

⁵ <http://nos.nl/artikel/2059896-meer-ouderen-naar-spoedposten.html>

⁶ Nationaal Meldpunt Ouderenzorg, 2015